

D · N

13/7 1957

Räntehöjningen och partipolitiken

I riksbankens styrelse sitter fyra socialdemokrater, bland dem riksbankschefen och fullmäktiges ordförande, en folktopartist, en bondeförbundare och en högerman. Samtliga röstade för höjningen av bankräntan i förrgår, utom bondeförbundets representant, som i stället krävde en halv procents räntesänkning. Politikernas och pressens reaktion tyder på att man inom högern och folketpartiet är tämligen ense om det fattade beslutets riktighet, även om man betonar att det framdrivits på grund av regeringens inflationistiska politik. Inom socialdemokratiet framträder delade meningar jämte en allmän ovilja att göra mera bestämda uttalanden; stats- och finansministrarna säger ingenting. Bondeförbundet går klart emot räntehöjningen; dess ledande tidning angriper riksbankschefen för att ha framkallat en akut kris. "Det kan inte komma i fråga att riksbankschefen av-sätter en regering med majoritet i riksdagen bakom sig." Enligt denna uppfattning borde riksbankschefen ändra sitt beslut eller bondeförbundet ut-träda ur regeringen.

Det konstiga i läget är främst regeringens ställning till beslutet. Hr Erlander säger: "Detta är riksbankens eget beslut, och jag finner ingen anledning att kommentera det." Logiken är egendomlig — varför skulle inte statsministern kommentera just ett beslut som han inte själv medverkat till? — Men det väsentliga är att regeringschefen av-säger sig allt ansvar. Bondeförbundsledaren antyder själv-fallet en liknande ovetenhet. "Ingen i regeringen hade en aning om det här, såvitt jag kan förstå", säger hr Rubbestad, den bondeförbundare i bankstyrelsen som reserverat sig mot beslutet. Riksbankschefen Åsbrink deklarerar: "Regeringen var inte i förväg underrättad om räntehöjningen."

Man kan utgå från att hr Åsbrinks förklaring är exakt, att "regeringen" inte i förväg underrättats. Men det är svårt att tro att inom regeringen, och särskilt dess socialdemokratiska majoritet, allmän okun-ighet rätt om att en räntehöjning var nära förestående. Det skulle innebära att en åtgärd av den största betydelse för landets ekonomi och för den politik regeringen måste föra inte berörts i förbindelserna mellan de socialdemokratiska statsråden och de fyra social-

demokraterna i riksbanken. Ingen kan väl tänka sig att frågan om en räntehöjning aldrig skulle ha kommit upp vid riksbanksstyrelsens sammanträden varje vecka förrän den 10 juli; att denna styrelse skulle under-låta att diskutera de ärenden för vilkas handläggning den är utsedd är omöjligt. Ingen kan väl tänka sig att de skäl som föranlett höjningen varit så to-talt obekanta för regeringen att dess medlemmar inte ägnat saken någon uppmärksamhet — en sådan inkompetens är trots allt otrolig.

I en artikel i Stockholms-Tidningen för ett par månader sedan betonade förre finansministern Sköld nödvändigheten av enighet i huvudsak mellan regering, riksdagsmajoritet och riksbanksledning. "Rent konstruktivt är det också ordnat så att enhetligheten i uppfattning är tryggad därigenom att riksdagsmajoriteten besätter majoriteten av riksbanksfullmäktige... Nu skulle det naturligtvis kunna förekomma att riksbankschefen inte har samma uppfattning om den ekonomiska politiken som riksdagsmajori-teten. Om så inträffar bör han avgå... Ansvaret för den eko-nomiska politiken är delat mel-lan regering och riksbank, mel-

lan finansministern och riksbankschefen... Men den med ansvaret följande beslutande-rätten måste utövas under öm-sesidigt samråd." I det väsentliga har hr Sköld, som Dagens Nyheter framhävde i en senare ledare, ostridigt rätt. Hur stor en räntesänkning eller räntehöjning skall bli bör av riksbanksledningen kunna självständigt avgöras, men i vilken riktning man skall arbeta måste regering och riksbank vara ense om. Den ekonomiska politiken har varit motsägelsefull, beto-nades i samma ledare, "inte därför att riksbanken velat el-ler kunnat ha en annan mål-sättning än den av statsmak-terna beslutade, utan därför att regeringen på kreditrådet inte velat ta konsekvenserna av den antiinflationistiska politik som den själv proklamerat". Alldeles särskilt bör understry-kas att stats- och finansminist-rarna under en följd av år för-svarade lågräntepolitiken och sedan också försvarat räntehöj-ningar 1955 och 1956, som om man känt sig ansvarig för vad som skett.

Hållningen till det nu fattade beslutet om räntehöjning måste betraktas som ett avgö-rande bevis för regeringens svaghet och splittring. Vi ser här en alibism satt i system, ett försök att fortsätta regerandet genom att skjuta ansvaret ifrån sig. Socialdemokraterna har år efter år prisat den låga räntan och angripit oppositionen för dess krav på höjning. Nu säger man: Saken angår oss inte, det är riksbanken som sköter den. Det är förståeligt att en rege-ring i upplösning uppträder på detta sätt — men me-toden visar att upplösningen närmar sig förfall. Räntehöj-ningen är ett försök att komma ifrån de farligaste följderna av en dålig ekonomisk politik — det låtsas man inte om. Låts-leken gör det möjligt att dölja motsättningarna inom socialdemokratiet på denna punkt, ja, att plötsligt flytta hela partiet utanför problemet, som om det vore åskådare i stället för rege-ringsparti. Den gör det möj-ligt att fortsätta samregerandet med bondeförbundet, trots att detta är emot beslutet, ty även hr Hedlund och hans kamrater leker med, söker se ut som om riksbanken vore en främmande makt, en makt utanför parti-erna, som koalitionen inte kan bemästra. Det har gått långt då en regering av-säger sig allt an-svar för en av de viktigaste åtgärderna i senare ekonomisk politik. Om regeringen verkli-gen ogillar vad som skett, sak-nar den inte möjlighet att in-skrida.